

etb

Bord Oideachais agus
Oiliúna Dhún na nGall
*Donegal Education and
Training Board*

Beartas um Nochtadh Cosanta Bhord Oideachais agus Oiliúna

Clár na nÁbhar

1. Réamhrá.....	3
2. Mínithe.....	5
3. Raon.....	7
4. Aidhm.....	7
5. Éagóir Ábhartha.....	8
6. Beartas.....	9
6.3Teagmhálaí Ainmnithe agus Faighteoirí Inmheánacha Eile.....	10
6.4Nochtadh Cosanta a Dhéanamh.....	10
6.5Nochtadh Cosanta a Tharraingt Siar.....	11
7. Próiseáil Nochtaí Cosanta.....	12
7.4Nochtadh Gan Ainm.....	12
7.5Bealaí Seachtracha Nochtaí.....	12
7.6Duine freagrach eile.....	13
7.7Duine forordaithe.....	13
7.8Nochtadh d'Aire.....	13
7.9Nochtadh don Choimisinéir um Nochtadh Cosanta.....	14
7.10Comhairleoir Dlí.....	14
7.11Nochtadh do Thríú Páirtí.....	14
8. Cosaint Oibrithe.....	15
9. Rúndacht.....	16
10. An duine a ndearnadh líomhain éagóir ina choinne a chosaint: an Freagróir.....	18
11. Coimeád taifead, Cosaint Sonraí agus Saoráil Faisnéise.....	19
11.1Coimeád taifead.....	19
11.2Cosaint Sonraí.....	20
11.3Saoráil Faisnéise.....	20
12. Maoirseacht Lárnach agus Tuairisciú Bliantúil.....	21
13. Nochtadh i leith oibleagáidí ábhartha eile.....	21
14. An Beartas a chur in iúl.....	22
15. Cur i bhFeidhm agus Athbhreithniú.....	22

1. Réamhrá

1.1 Tá Bord Oideachais agus Oiliúna Dhún na nGall tiomanta do chomhlíonadh iomlán a chuid oibleagáidí dlíthiúla lena n-áirítear an reachtaíocht maidir le Nochtadh Cosanta.

1.2 Is mór ag Bord Oideachais agus Oiliúna Dhún na nGall an trédhearcacht agus cuntasacht ina chleachtais riaracháin agus bainistíochta. Tá an ETB Dhún na nGall tiomanta do na caighdeáin is airde macántachta, oscailteachta agus cuntasachta a chaomhnú agus aithníonn sé go bhfuil ról lárnach ag oibrithe agus ag daoine tuairiscithe eile maidir leis na haidhmeanna seo a bhaint amach.

1.3 Tá an Bord Oideachais agus Oiliúna Dhún na nGall tiomanta do chultúr san ionad oibre a chruthú a thacaíonn le nochtadh cosanta a dhéanamh agus a thugann cosaint do dhaoine tuairiscith.

1.4 Glacann Foireann Shinsearach Bainistíochta an ETB freagracht as feidhmiú rathúil an bheartais seo agus tá siad tiomanta go hiomlán do mheon agus cuspóirí Threoir an AE um Sceithreach¹ agus an Achta um Nochtadh Cosanta 2014 (Leasú) a urramú, ar a dtugtar “an tAcht” sa pholasaí seo.

1.5 Tacaíonn Beartas um Nochtadh Cosanta an Dhún na nGall le cultúr a dhéanann na nithe seo a leanas:

- Spreagann sé rialachas dea-chleachtais agus iompar eiticiúil;
- Feabhsaíonn sé timpeallacht ina mbraitheann daoine sábháilte maidir le hábhair imní dhlísteanacha dáiríre faoi rialachas agus iompar eiticiúil a phlé;
- Cuireann sé cultúr “labhairt amach” chun cinn, trínar féidir le hoibrithe agus daoine tuairiscithe eile a bheith ar a gcompord ábhar imní a ardú maidir le héagóir thromchúiseach san ionad oibre, gan eagla roimh dhíoltas agus fios a bheith acu go n-éistfear lena nguth agus go ngníomhófar ina leith;
- Ardaíonn sé ceisteanna faoi iompar míchuí ag gach leibhéal ar fud na heagraíochta.

1.6 Tá sé i gceist leis an mbeartas seo oibrithe ETB (oibrithe gníomhacha agus iaroibrithe ETB, agus daoine tuairiscithe eile) a spreagadh agus a chumasú chun buarthaí tromchúiseacha a ardú agus a thuairisciú ar bhealach sábháilte laistigh den ETB, ar an gcéad dul síos, gan gá lena n-imní a thabhairt lasmuigh den ETB. Is féidir le hoibrí ETB (gníomhach nó iaroibrí) nochtadh cosanta a dhéanamh faoi Éagóracha Ábhartha gan eagla go ngearrfaí pionós nó bagairt cóireála nach bhfuil chomh fabhrach, leithcheal nó míbhuntáiste ina dhiaidh sin.

1.7 Cuidíonn nochtadh inmheánach leis an ETB, inter alia:

- éagóir a dhíspreagadh sa tseirbhís phoiblí;
- luathbhraith agus leigheas ar éagóir fhéideartha a chinntiú;
- an riosca go sceithfear faisnéis rúnda a laghdú;

¹Treoir 2019/1937/CE ó Pharlaimint na hEorpa agus ón gComhairle an 23 Deireadh Fómhair 2019 maidir le cosaint daoine a thuairiscíonn sárúithe ar Dhlí an Aontais [2019] OJL305/17

- a léiriú do pháirtithe leasmhara, do rialtóirí agus do na cúirteanna go bhfuil an comhlacht poiblí cuntasach agus bainistithe go héifeachtach;
- iontaoibh, muinín agus meanma oibrithe sa chomhlacht poiblí a fheabhsú;
- cultúr eagraíochtúil freagrach agus eiticiúil a thógáil; agus
- teorainn a chur leis an mbaol go ndéanfar damáiste do chlú agus do dhamáiste airgeadais.

1.8 Trí nósanna imeachta cuí a bheith i bhfeidhm, tugtar ardán sábháilte d'oibrithe agus do dhaoine tuairiscithe eile ar mian leo nochtheadh cosanta a dhéanamh chun é sin a dhéanamh agus fios acu go bhfuil cosantóirí an Achta acu.

1.9 Tá sé mar aidhm ag an mbeartas seo éifeacht a thabhairt d'oibleagáidí agus d'fhorálacha an Achta. Má bhíonn aon débhríocht idir an tAcht agus an beartas seo, tabharfar tús áite don Acht.

1.10 Ní thagann na Nósanna Imeachta a bhaineann leis an mbeartas seo in ionad aon cheanglas tuairiscithe nó nochtheadh dlí a thagann chun cinn faoi reachtaíocht eile. Sa chás go bhfuil ceanglais nó nósanna imeachta tuairiscithe reachtúla eile ann, ní mór iad sin a chomhlíonadh go hiomlán.

1.11 Níor chóir an beartas seo a úsáid chun ábhair a ardú a bhaineann le casaoidí idirphearsanta a théann i bhfeidhm go heisiach ar an duine tuairiscithe, eadhon casaoidí faoi choinbhleachtaí idirphearsanta idir an duine tuairiscithe agus oibrí eile laistigh den ETB. Ba cheart na hábhair inni sin a tharchur faoin nGnás Casaoide nó faoi cibé beartas/nós imeachta eile de réir mar is cuí.

1.12 Éilíonn Cód Iompair an ETB² ar gach oibrí cloí leis na caighdeáin dhlíthiúla, rialachais agus eiticiúla is airde agus iad i mbun a ndualgas agus a bhfreagrachtaí.

1.13 Tá an beartas ina phríomhchuid de phróiseas bainistíochta riosca an ETB Dhún na nGall Ba chóir an beartas seo a léamh i gcomhar le beartais eile de chuid an ETB Dhún na nGall lena n-áirítear ach gan a bheith teoranta don Ghnás Casaoide, an Beartas Frithbhulaíochta, an Beartas um Chiapadh/Chiapadh Gnéis a Chosc agus an Beartas Frith-chalaoise agus Frith-éillithe.

1.14 Foráiltear leis an Acht nach gceadaítear clásail a bheith i gcomhaontuithe lena dtoirmisctear nó lena gcuirtear srian ar nochtheadh cosanta a dhéanamh, lena ndéantar oibriú aon fhorála den Acht a eisiamh nó a theorannú, lena gcuirtear cosc ar dhuine aon imeachtaí a thionscnamh faoin Acht nó de bhua an Achta nó lena gcuirtear cosc ar dhuine imeachtaí a thionscnamh mar gheall ar shárú conartha i leith aon ní a dhéantar de dhroim nochtheadh cosanta a dhéanamh.

²Cóid Iompair d'Fhoireann ETB agus do Bhaill ETB a thagann ó Chiorclán 002/2019 na Roinne Oideachais: Cód Cleachtais do Rialachas Boird Oideachais agus Oiliúna.

1.15 Ba chóir an beartas seo a léamh i gcomhar le beartais eile ETB, lena n-áirítear ach gan a bheith teoranta don Ghnás Casaoide, an Beartas um Chosc ar Bhulaíocht, an Beartas um Chiapadh/Chiapadh Gnéis a Chosc, an Beartas Frith-chalaoise agus Frith-éillithe agus na Nósanna Imeachta Araíonachta do Bhaill Foirne. Tá cóip de na beartais seo ar fáil ar shuíomh gréasáin ETB.

1.16 Níl sé beartaithe go bhfeidhmeoidh an beartas mar ionadach ar ghnáth-thuairisciú oibríochtúil ó lá go lá ná ar bheartais nó nósanna imeachta fostaíochta inmheánacha eile.

2. Mínithe

Chun críocha an bheartais seo, tá feidhm ag na sainmhínithe seo a leanas.

Ciallaíonn **“an tAcht”** an tAcht um Nochtadh Cosanta 2014 (arna leasú).

Tagraíonn **“Duine Ainmnithe”** do chás ina gceanglaítear ar chomhlacht poiblí nó ar dhuine forordaithe cainéal tuairiscithe inmheánach nó cainéal tuairiscithe seachtrach a bhunú, ní mór “duine ainmnithe” a shannadh le freagracht as oibriú an chainéil/na gcainéal.

Tagraíonn **“Nochtadh a Dhéanamh”** do chás ina nochtann duine atá i gcaidreamh obairbhunaithe le heagraíocht faisnéis maidir le héagóir a fuair an duine i gcomhthéacs gníomhaíocht reatha nó gníomhaíocht a bhaineann leis an obair san am atá thart. Tugtar **“Sceithreach”** air seo uaireanta.

Tagraíonn **“Fostóir”** do Bhord Oideachais agus Oiliúna Dhún na nGall an ETB.

Tagraíonn **“Tuairisciú Seachtrach”** do chás ina ndéanann duine tuairiscithe nochtadh faoi alt 7 den Acht do dhuine forordaithe nó don Choimisinéir. Ceanglaítear ar dhaoine forordaithe agus ar an gCoimisinéir “bealaí tuairiscithe seachtracha” agus nósanna imeachta a bhunú chun daoine a thuairisciú chun nochtadh a dhéanamh dóibh.

Is ionann **“áisitheoirí”** agus daoine a chabhraíonn leis an duine tuairiscithe nochtadh a dhéanamh agus atá i dteideal cosaintí áirithe faoin Acht freisin.

Ciallaíonn **“IAU-ETB”** an tAonad Iniúchóireachta Inmheánaí do na Boird Oideachais agus Oiliúna.

“Tuairisciú Inmheánach” - Foráiltear in Alt 6 den Acht go bhféadfaidh duine tuairiscithe nochtadh a dhéanamh dá f(h)ostóir/fostóir. Tugtar “tuairisciú inmheánach” air sin. Sa chás go bhfuil cainéal foirmiúil agus nósanna imeachta curtha ar bun ag fostóir d'fhostaithe chun nochtadh a dhéanamh, tugtar “cainéal tuairiscithe inmheánach” air sin.

Sainmhínítear **“an tAire”** Aire iomchuí mar Aire atá freagrach as an gcomhlacht poiblí lena mbaineann a bhfuil feidhmeanna, cibé acu feidhmeanna reachtúla nó feidhmeanna eile, maidir leis an gcomhlacht poiblí, dílsithe dó nó di, nó Aire Stáit a bhfuil aon fheidhm tarmilgthe chuige nó chuici.

Ciallaíonn **“ONC”** Oifigeach Nochtuithe Cosanta. Cuireadh **“Teagmhálaí Ainmnithe”** nó **“TA”** in ionad an téarma sin, ach d’fhéadfaí ONC a úsáid go háitiúil fós.

Ciallaíonn **“pionósú”** aon ghníomh nó neamhghníomh a dhéanann difear d’oibrí chun aimhleasa an oibrí. Féach mír 8 le haghaidh tuilleadh sonraí.

“Daoine lena mbaineann nó Freagróir” - Féadfaidh nochtadh faoin Acht daoine a líomhnaítear go bhfuil baint acu leis an éagóir a thuairiscítear nó go bhfuil baint acu ar shlí eile leis an éagóir a thuairiscítear a ainmniú. Tá cosaintí áirithe faoin Acht ag na daoine sin, dá ngairtear “daoine lena mbaineann” nó “freagróir”

“Daoine Forordaithe” – Is féidir nochtadh a bhaineann le hÉagóracha Ábhartha a dhéanamh do “dhaoine forordaithe” áirithe atá mionsonraithe in alt 7.2 den Acht.

Tagraíonn **“Nósanna Imeachta”** do ‘Lámhleabhar Nósanna Imeachta an ETB maidir le Nochtadh Cosanta a phróiseáil agus a bhainistiú ‘

Ciallaíonn **“Nochtadh Cosanta”** nochtadh faisnéise, ar gnách leis, i gcreideamh réasúnach an oibrí, Éagóir Ábhartha amháin nó níos mó a thaispeáint agus gur tháinig an fhaisnéis sin ar aird an oibrí i gcomhthéacs a bhaineann leis an obair agus go nochtar í ar bhealach atá leagtha amach san Acht.

“Coimisinéir um Nochtadh Cosanta” - Foráiltear leis an Acht go bhféadfaidh duine tuairiscithe nach bhfuil cinnte cé dó/di an duine forordaithe is oiriúnaí ar féidir leis/léi tuairisc a thabhairt dó/di, nochtadh faoi alt 7 a dhéanamh leis an gCoimisinéir um Nochtadh Cosanta (an Coimisinéir). Tá ról reachtúil ag an gCoimisinéir freisin maidir le gach nochtadh a dhéantar d’Airí Rialtais agus d’Airí Stáit a mheas agus a tharchur.

Ciallaíonn **“prima facie”** go leor de réir dlí chun fíoras nó cás a bhunú mura mbeidh sé bréagnaithe. I dtéarmaí dlí, úsáidtear é chun a chur in iúl go bhfuil dóthain fianaise ag éileamh chun dul ar aghaidh nuair a scrúdaítear ar dtús é.

Ciallaíonn **“Creidiúint Réasúnta”** go bhfuil an creideamh bunaithe ar fhorais réasúnacha mar a thuigeann an t-oibrí agus duine tuairiscithe eile é. Ní chiallaíonn sé sin gur gá go mbeadh creideamh an oibrí nó duine tuairiscithe eile ceart. Tá sé de cheart ag oibrí nó ag duine tuairiscithe eile a bheith mícheart ina gcreideamh réasúnach. Is tástáil oibiachtúil a bheidh sa tástáil a chuirfear i bhfeidhm maidir le “creideamh réasúnach”, is é sin, déanfar measúnú ar an nochtadh bunaithe ar an gcaoi a bhfreagróidh duine réasúnta don fhaisnéis a bhí ar fáil dóibh ag an am a rinneadh an nochtadh.

Is éard is **“Faisnéis Ábhartha”** ann faisnéis a chreideann an t-oibrí nó an duine tuairiscithe le réasún gur gnách “Éagóir Ábhartha” amháin nó níos mó a thaispeáint agus a tháinig ar a súile dóibh i gcomhthéacs a bhaineann leis an obair.

Tá mionsonraí tugtha ar **“Éagóir Ábhartha”** in alt 5 den bheartas seo.

Ciallaíonn **“Oibrí”** nó **“Duine Tuairiscithe”** an duine a dhéanann an nochtadh cosanta. Áirítear ar oibrí nó duine tuairiscithe eile fostaithe gníomhacha nó iarfhostaithe ar gach leibhéal agus áirítear leis freisin conraitheoirí agus sainchomhairleoirí, oibrithe sealadacha, foireann gníomhaireachta, intéirínigh, daoine ar thaithí oibre íoctha, scairshealbhóir, comhalta de chomhlacht riaracháin, bainistíochta nó maoirseachta gnóthais, lena n-áirítear comhaltaí neamhfheidhmiúcháin; oibrí deonach nó oiliúnaí gan phá; duine aonair a fhaigheann faisnéis faoi Éagóir Ábhartha le linn próiseas earcaíochta nó próiseas réamhchonarthach eile.

“Comhthéacs a bhaineann leis an obair” Ní mór don fhaisnéis teacht ar aird an duine tuairiscithe i gcomhthéacs a bhaineann leis an obair. Ciallaíonn comhthéacs a bhaineann leis an obair gníomhaíochtaí oibre reatha nó roimhe seo san earnáil phoiblí nó phríobháideach trínar féidir leis an duine tuairiscithe, beag beann ar chineál na ngníomhaíochtaí sin, faisnéis a fháil maidir le hÉagóir Ábhartha, agus ina bhféadfadh an duine tuairiscithe pionós a ghearradh as an bhfaisnéis a thuairisciú.

3. Raon

3.1 Baineann an beartas seo le gach oibrí ETB Dhún na nGall agus le gach duine tuairiscithe eile mar a shainmhínítear i mír 2 den bheartas seo.

3.2 Ba chóir a thabhairt faoi deara go bhfuil sé i gceist leis an Acht déileáil le nochtadh Éagóir Ábhartha mar a shainmhínítear san Acht seachas gearáin fostaíochta pearsanta nó, mar a leagtar amach san Acht, teip ag duine (amhail an comhlacht poiblí) conradh fostaíochta, oibre nó seirbhísí an oibrí a chomhlíonadh.

3.3 Maidir le hábhar a bhaineann le casaoidí idirphearsanta a théann i bhfeidhm go heisiach ar dhuine tuairiscithe, amhail casaoidí faoi choinbhleachtaí idirphearsanta, nó gearán leis an bhfostóir nó faoin bhfostóir a bhaineann leis an duine tuairiscithe, ní Éagóir Ábhartha é chun críocha an Achta.

3.4 Ba chóir déileáil le gearáin fostaíochta pearsanta go ginearálta faoin nós imeachta cuí, mar shampla na Gnásanna Casaoide nó na Cairteacha maidir le Dínit san Ionad Oibre.

4. Aidhm

4.1 Is é aidhm an bheartais seo:

- Oibrithe agus daoine tuairiscithe eile a spreagadh chun a bheith muiníneach agus sábháilte maidir le hábhair imní a ardú agus faisnéis a nochtadh.
- Bealaí a chur ar fáil d'oibrithe agus do dhaoine tuairiscithe eile chun ábhair imní a ardú faoi rún agus aiseolas a fháil ar aon ghníomh a dhéantar.
- A chinntiú go bhfaigheann oibrithe agus daoine tuairiscithe eile freagra nuair is féidir ar ábhair imní agus ar fhaisnéis a nochtar.
- Oibrithe agus daoine tuairiscithe eile a chur ar a suaimhneas go gcosnófar iad ar phionósú nó ar aon bhagairt phionóis.
- Treoir an ETB's a leagan amach maidir le nochtadh cosanta a bhainistiú san ionad oibre agus breac-chuntas a thabhairt ar na bealaí agus na nósanna imeachta a chuirtear ar fáil maidir le hábhair imní a thuairisciú.

- Na hoibrithe ETB agus daoine tuairiscithe eile a chur chun cinn agus a spreagadh chun faisnéis a nochtadh a chreideann an t-oibrí le réasún a léiríonn Éagóracha Ábhartha a thagann ar a súile dóibh, le linn a gcuid oibre, gan eagla orthu go bhfulaingeoidh siad aimhleas iarmhartach.
- Cultúr dearfach san ionad oibre a fhorbairt, a chur chun cinn agus a spreagadh ina gcuirtear meas ar ábhair inní maidir le héagóir fhéideartha agus ina ndéanann an ETB beart cuí mar fhreagairt ar nochtadh den sórt sin.

4.2 Ní bhaineann inspreagadh le hábhar agus cinneadh á dhéanamh an meastar ábhar a bheith ina nochtadh cosanta faoin Acht; déileálfar le gach nochtadh cosanta beag beann ar spreagadh an oibrí nó duine tuairiscithe eile chun an nochtadh a dhéanamh. Ba cheart an t-oibrí agus an duine tuairiscithe eile a chosaint fad is a chreideann siad le réasún gur cosúil gur léiríonn an fhaisnéis a nochtadh Éagóir Ábhartha, fiú más é an deireadh atá ar an scéal go bhfuil an nochtadh gan bhunús.

4.3 Ní mheallfaidh nochtadh a dhéanfar in éagmais creideamh réasúnach cosaint an Achta, áfach, agus, d'fhéadfadh gníomh araíonachta a bheith mar thoradh air i gcoinne oibrí a bhfaightear amach gur ardaigh sé/sí nochtadh cosanta go meargánta nó le hintinn mhailíseach. Ní thugann nochtadh Éagóir Ábhartha aon chosaint nó díolúine d'oibrí i dtéarmaí a mbaint leis an Éagóir Ábhartha.

4.4 Ní nochtadh cosanta é nochtadh faisnéise a bhféadfaí éileamh ar phribhléid ghairmiúil dhlíthiúil a choinneáil ina leith in imeachtaí dlíthiúla má dhéanann duine ar nochtadh an fhaisnéis dó é agus é ag fáil comhairle dlí.

4.5 Ionas go gcosnófar oibrí de chuid an ETB ar phionósú mar thoradh ar nochtadh a dhéanamh faoin mbeartas seo, ní mór don oibrí forais réasúnacha a bheith aige/aici chun a chreidiúint, i bhfianaise na gcúinsí agus an eolais atá ar fáil dó/di tráth an tuairiscithe, go bhfuil na nithe atá á dtuairisciú fíor agus gur gnách go dtaispeánann ábhar an nochta ceann amháin nó níos mó de na hÉagóracha Ábhartha atá leagtha amach i mír 5: “Éagóir Ábhartha” thíos agus gur tharraing an t-eolas sin ar a aird/haire/n-aird le linn a chuid/cuid/gcuid oibre leis an ETB.

5. Éagóir Ábhartha

5.1 Chun críocha an Achta, is Éagóracha Ábhartha iad seo a leanas:

- go ndearnadh cion, go bhfuil cion á dhéanamh nó gur dócha go ndéanfar cion,
- gur theip ar dhuine, go bhfuil ag teip air nó gur dócha go dteipfidh air nó uirthi aon oibleagáid dhlíthiúil a chomhlíonadh, seachas oibleagáid a eascraíonn faoi chonradh fostaíochta nó faoi chonradh eile an oibrí trína ngeallann an t-oibrí aon obair nó seirbhísí a dhéanamh nó a dhéanamh go pearsanta,
- gur tharla iomrall ceartais, go bhfuil sé ag tarlú nó gur dócha go dtarlóidh sé,
- go raibh, go bhfuil nó gur dócha go mbeidh sláinte nó sábháilteacht aon duine i mbaol
- go ndearnadh damáiste don chomhshaol, go bhfuil damáiste á dhéanamh dó nó gur dócha go ndéanfar damáiste dó,

- go bhfuil úsáid neamhdhleathach nó mhíchuí ar shlí eile as cistí nó acmhainní de chuid comhlacht poiblí, nó as airgead poiblí eile, tarlaithe nó ag tarlú nó gur dócha go dtarlóidh sé,
- go bhfuil gníomh nó neamhghníomh ag comhlacht poiblí nó thar a cheann leatromach, idirdhealaitheach nó mórfhaillíoch nó gur míbhainistíocht mhór é
- gur tharla sárú ar dhlí sonraithe AE a leagtar amach sa Treoir, go bhfuil sé ag tarlú nó gur dócha go dtarlóidh sé, nó,
- go bhfuil faisnéis lena dtaispeántar aon ní a thagann faoi réim aon cheann de na míreanna sin roimhe seo anta, á ceilt nó á scriosadh, nó gur dócha go ndéanfar iarracht an fhaisnéis sin a cheilt nó a dhíothú.

5.2 Ní bhaineann sé le hábhar ar tharla, an dtarlaíonn, nó an dtarlódh, Éagóir Ábhartha in Éirinn nó in áit eile agus cibé acu is é dlí na hÉireann nó dlí aon tíre nó críche eile an dlí a bhaineann leis – bheadh sé fós faoi réir théarmaí an bheartais seo.

5.3 Féadfaidh oibrithe nó daoine tuairiscithe eile éagóiritheoireachta tuairiscí a dhéanamh freisin maidir le hoibleagáidí ábhartha eile a bhaineann go sonrach le fostaíocht nó le hoibleagáidí a bhaineann go sonrach le gairm, ar oibleagáidí iad nach bhféadfadh a bheith cumhdaithe ag³ an sainmhíniú ar éagóir san Acht agus a d'fhéadfadh a bheith cumhdaithe ag cosaint reachtúil eile maidir le tuairisciú. Tá an beartas seo gan dochar d'aon cheanglas tuairiscithe eile ar dhuine a eascraíonn as freagracht reachtach nó eile.

5.4 Ba chóir don ETB breithniú a dhéanamh ar a mhéid is gá na nithe seo a leanas a áireamh:

- tagairt do thuarascálacha a léiríonn éagóir ábhartha a bhaineann go sonrach le fostaíocht nó a bhaineann go sonrach le gairm agus, más gá sin, aon chosaintí agus ceanglais reachtúla eile a bhfuil feidhm acu maidir le tuarascálacha den sórt sin;
- aon chosaintí inmheánacha iomchuí atá le soláthar do thuarascálacha nach bhforáiltear dóibh le reacht;
- conas is féidir daoine tuairiscithe i gcúinsí den sórt sin a chur ar an eolas faoi aon rioscaí a d'fhéadfadh teacht chun cinn dóibh, mar shampla, féadfaidh duine gearán a dhéanamh faoi Acht na Lia - Chleachtóirí 2007.

5.5 Tuigtear go gciallaíonn an téarma “**éagóir**” nó “**éagóracha**” da dtagraítear sa pholasaí seo ceann amháin nó níos mó de na hÉagóracha Ábhartha dá dtageaítear in Alt 5 den Acht.

6. Beartas

6.1 Ba chóir nochtadh cosanta a dhéanamh a luaithe is féidir chun ligean don ETB gach beart is gá a dhéanamh go gasta.

6.2 Soláthraíonn an Lámhleabhar Nós Imeachta chun Nochtadh Cosanta a phróiseáil agus a bhainistiú faisnéis maidir le nochtadh cosanta a dhéanamh agus a phróiseáil agus áirítear ann comhairle phraiticiúil d'oibrithe nó do dhaoine tuairiscithe eile atá ag smaoineamh ar nochtadh cosanta a dhéanamh nó atá á dhéanamh.

6.3 Teagmhálaí Ainmnithe agus Faighteoirí Inmheánacha Eile

6.3.1 Ba chóir d'aon oibrí ETB ar mian leis nochtadh cosanta a dhéanamh teagmháil a dhéanamh le Teagmhálaí Ainmnithe (TA) an ETB nó le pearsanra atá liostaithe i gcuid 4 den Lámhleabhar Nós Imeachta chun Nochtadh Cosanta a phróiseáil agus a bhainistiú trí ríomhphost chuig an seoladh tiomnaithe nó scairt ghutháin a chur nó trí chruinniú pearsanta a iarraidh. Is é an TA sa ETB

- Ceann na Seirbhísí Corparáideacha
- Ríomhphost: protecteddisclosures@donegaletb.ie

6.4 Nochtadh Cosanta a Dhéanamh

6.4.1 Ní mór d'oibrithe nó do dhaoine tuairiscithe nochtadh cosanta a dhéanamh ar an mbealach atá leagtha amach sa pholasaí chun na cosaintí a thugtar sa bheart a fháil.

6.4.2 Níl sé d'oibleagáid ar oibrithe nochtadh cosanta a dhéanamh go himmheánach sula ndéanfar go seachtrach é. Mar sin féin, molann an ETB go láidir d'oibrithe é sin a dhéanamh ar an gcéad dul síos. Is é leas gach duine lena mbaineann san ionad oibre, san fhoireann bainistíochta, sna hoibrithe agus ina n-ionadaithe, go ndéantar nochtadh a bhainistiú go himmheánach.

6.4.3 Ba cheart nochtadh cosanta a chur in iúl i scríbhinn leis an oiread mionsonraí agus is féidir, agus cáipéisí tacaíochta a chur san áireamh má tá siad ar fáil, chun an chúis/na cúiseanna atá le hábhar imní tromchúiseach an oibrí a léiriú agus tacú léi. Féach Aguisín a Dó Foirm Fógra um Nochtadh Cosanta sa Lámhleabhar Nósanna Imeachta chun Nochtadh Cosanta a phróiseáil agus a bhainisti.

6.4.4 Ba cheart an nochtadh cosanta i scríbhinn a bheith fíorasach agus ní tuairimeach agus ba cheart an oiread faisnéise sonraí agus is féidir a bheith ann chun gur féidir measúnú cuí a dhéanamh ar chineál agus ar mhéid an ábhair imní.

6.4.5 Moltar, ar a laghad, na sonraí seo a leanas a bheith i dtuarascálacha:

1. Gur nochtadh cosanta í an tuarascáil agus go bhfuil sí á déanamh faoin mBeartas um Nochtadh Cosanta;
2. Ainm, post an duine tuairiscithe san eagraíocht, áit oibre agus sonraí teagmhála rúnda;
3. Dáta na héagóra líomhnaithe (más eol) nó an dáta ar tosaíodh nó ar sainithníodh an éagóir líomhnaithe;
4. Cé acu atá an éagóir líomhnaithe fós ar siúl nó nach bhfuil
5. Cé acu atá an éagóir líomhnaithe nocht cheana féin nó nach bhfuil agus má tá, cé dó, cathain agus cén gníomh a rinneadh;
6. Faisnéis maidir leis an éagóir líomhnaithe (an méid atá ag tarlú/a tharla agus an chaoi) agus aon fhaisnéis tacaíochta;

7. Ainm aon duine/daoine a líomhnaítear a bheith bainteach leis an éagóir líomhnaithe (más eol ainm ar bith agus má mheasann an t-oibrí gur gá duine aonair a ainmniú chun an éagóir a nochtadh a thuairisciú); agus
8. Aon fhaisnéis iomchuí eile

6.4.6 Ba chóir nochtadh cosanta a dhéanamh i scríbhinn go hidéalach. Mar sin féin, féadfaidh oibrí nó duine tuairiscithe glaoch teileafóin a chur ar an bhfaighteoir nó bualadh leis an bhfaighteoir chun an fhaisnéis riachtanach a leagtar amach thuas a sholáthar. Sa chás go ndéanann oibrí nó duine tuairiscithe nochtadh ó bhéal, déanfaidh an faighteoir a nochtadh a thaifeadadh agus síneoidh an t-oibrí nó an duine tuairiscithe é/í mar thaifead cruinn ar an nochtadh cosanta. Faoi réir thoiliú an oibrí nó an duine tuairiscithe, beidh sé de cheart ag an ETB nochtadh ó bhéal a dhoiciméadú ar cheann de na bealaí seo a leanas:

(a) tríd an gcomhrá a thaifeadadh i bhfoirm mharthanach agus in-aisghafa; nó

(b) trí thras-scríbhinn iomlán chruinn den chomhrá a d'ullmhaigh na baill foirne atá freagrach as an tuarascáil a láimhseáil. Tabharfaidh an ETB an deis don oibrí an tras-scríbhinn a sheiceáil, a cheartú agus a chomhaontú, sa chás go gcuirtear in iúl go ndearnadh í trí shíniú an fhostaí.

6.4.7 Éascóidh na sonraí a thabharfar don fhaighteoir an measúnú tosaigh maidir le cé acu an nochtadh cosanta é nochtadh oibrí nó duine tuairiscithe nó an bhféadfadh nochtadh an oibrí nó an duine tuairiscithe a bheith ina nochtadh cosanta agus cé acu an bhfuil gá le himscrúdú.

6.4.8 Níor cheart d'oibrí nó do dhuine tuairiscithe a dhéanann nochtadh cosanta imscrúdú a dhéanamh, nó iarracht a dhéanamh imscrúdú a dhéanamh chun bunús a thabhairt lena gcreideamh réasúnach gur tharla Éagóir Ábhartha, go bhfuil sé ag tarlú, nó gur dócha go dtarlóidh sé.

6.4.9 Ar an gcaoi chéanna, níor cheart d'aon duine/daoine eile aon imscrúdú a dhéanamh, mura n-ordóidh Stiúrthóir OSD amhlaidh.

6.5 Nochtadh Cosanta a Tharraingt Siar

6.5.1 Nuair a bheidh nochtadh cosanta déanta de réir an Achta, ní féidir le hoibrí ná le duine tuairiscithe an nochtadh a tharraingt siar. Ceanglaítear faoin Acht ar dhaoine tuairiscithe comhoibriú le duine forordaithe, leis an gCoimisinéir nó le duine a dtarchuirtear nochtadh chuige nó chuici a mhéid is gá go réasúnach agus go dleathach chun críocha an Achta.

6.5.2 I gcás ina dtarraingítear siar comhoibriú nó ina bhféachann an t-oibrí nó an duine tuairiscithe le nochtadh cosanta a tharraingt siar, ceanglaítear go fóill ar chomhlachtaí poiblí agus ar dhaoine forordaithe forálacha an Achta a chomhlíonadh, a mhéid is féidir.

7. Próiseáil Nochtaí Cosanta

7.1 Tacaíonn sonraí maidir le tuairisciú inmheánach, measúnú agus imscrúdú éagóirithe agus cosaint oibrithe agus duine tuairiscithe le cur chun feidhme an bheartais seo agus tá siad mionsonraithe sa 'Lámhleabhar Nós Imeachta chun Nochtadh Cosanta a phróiseáil agus a bhainistiú' a ghabhann leis an mbeartas seo.

7.2 Déanfar gach nochtadh cosanta a bhainistiú go rúnda faoi na Nósanna Imeachta sin, a mhéid is indéanta le réasún déanamh amhlaidh

7.3 Ní chuirfidh aon ní sa bheartas seo ná sna Nósanna Imeachta tacaíochta teorainn le cosaintí agus cearta gach duine lena mbaineann dá bhforáiltear sa reachtaíocht reatha.

7.4 Nochtadh Gan Ainm

7.4.1 D'fhonn amhras a sheachaint, is ionann nochtadh gan ainm agus nuair a choinníonn an t-oibrí nó an duine tuairiscithe a chéannacht siar ón ETB, ach is nochtadh rúnda é nuair a chosnaíonn an ETB céannacht an oibrí nó an duine tuairiscithe. Níl nochtadh cosanta gan ainm eisiata ó chosaint an Achta. Moltar d'oibrí nó do dhuine tuairiscithe iad féin a shainaithint agus nochtadh á dhéanamh acu, áfach, agus an oiread faisnéise agus is féidir a sholáthar i ndáil leis an éagóiriú ábhartha líomhnaithe.

7.4.2 Cé nach bhfuil nochtadh anaithnid eisiata ó chosaint an Achta, agus go ngníomhóidh an ETB ar nochtadh den sórt sin a mhéid is féidir, ní mór a mheabhrú go bhféadfadh sé a bheith deacair nó dodhéanta gnéithe áirithe den bheartas seo a chur i bhfeidhm mura bhfuil an t-oibrí sásta iad féin a aithint. Ina theannta sin, ba chóir a thabhairt faoi deara nach féidir le hoibrí nó le duine tuairiscithe fanacht anaithnid má tá sásamh á lorg aige faoin Acht.

7.4.3 Gníomhófar ar nochtadh cosanta anaithnid a mhéid is féidir, cé go bhféadfaí srian a chur ar chumas an ETB imscrúdú a dhéanamh mura bhfuil céannacht an oibrí nó an duine tuairiscithe ar eolas.

7.5 Bealaí Seachtracha Nochtaí

7.5.1 Moltar d'oibrithe Bord Oideachais agus Oiliúna Dhún na nGall agus do dhaoine tuairiscithe eile a n-ábhair imní a chur in iúl go himmheánach faoin mBeartas seo maidir le Nochtadh Cosanta ar an gcéad dul síos. Tá ord Oideachais agus Oiliúna Dhún na nGall tiomanta dá chinntiú go ndéileáiltear go hiomlán le gach nochtadh cosanta a dhéantar faoin mbeartas seo.

7.5.2 Aithnítear, áfach, go mb'fhéidir nach mbeadh sé seo oiriúnach i gcónaí. Ceadaíonn an tAcht d'oibrí nó do dhuine tuairiscithe eile nochtadh a dhéanamh le daoine seachas a bhfostóir i gcúinsí áirithe.

7.5.3 Is annamh, más annamh riamh, a bheidh sé oiriúnach foláireamh a thabhairt do na meáin agus go ginearálta, níor cheart don oibrí nó don duine tuairiscithe é sin a dhéanamh ach amháin mar rogha dheireanach. Molann Bord Oideachais agus Oiliúna Dhún na nGall

go láidir d'oibrithe nó do dhaoine tuairiscithe comhairle a lorg sula dtuairisceoidh siad ábhar imní go seachtrach.

7.5.4 Tá liosta de dhaoine agus de chomhlachtaí forordaithe chun cineálacha áirithe imní a thuairisciú ar fáil ó Theagmhálaí Ainmnithe Bord Oideachais agus Oiliúna Dhún na nGall agus tá tuilleadh eolais faoi seo, agus nasc chuig an liosta iomlán, i roinn 7.7 thíos.

7.6 Duine freagrach eile

7.6.1 Nuair a chreideann oibrí nó duine tuairiscithe eile le réasún go mbaineann an éagóir líomhnaithe le hiompar duine seachas a bhfostóir, nó le rud éigin a bhfuil freagracht dhlíthiúil ar dhuine eile ina leith, ansin is féidir leis an oibrí an nochtadh a dhéanamh leis an duine eile sin. Mar shampla, má fhostaíonn an ETB conraitheoir agus má tháinig fostaí de chuid an chonraitheora sin ar an eolas faoi Éagóir Ábhartha maidir leis an ETB i gcomhthéacs a bhaineann leis an obair, d'fhéadfadh sé go mbeadh sé níos oiriúnaí an nochtadh a dhéanamh go díreach leis an ETB seachas leis an gconraitheoir.

7.7 Duine forordaithe

7.7.1 Forordaítear le hIonstraim Reachtúil Uimh. 367 de 2020 (I.R. 367) gur faighteoirí nochtaí cosanta iad daoine áirithe. Go ginearálta, tá feidhmeanna rialála ag na daoine seo sa réimse a d'fhéadfadh a bheith ina n-ábhar nochta. Féadfaidh oibrí nó duine tuairiscithe nochtadh a dhéanamh le duine forordaithe san éagóir ábhartha faoi shainchúram an chomhlachta rialála agus tá an t-eolas a nochtar fíor go substaintiúil agus tá sé ar chaighdeán níos airde ná mar a theastaíonn le nochtadh don ETB.

7.7.2 Tá liosta iomlán de dhaoine forordaithe ar fáil ag <https://www.gov.ie/prescribed-persons>.

7.8 Nochtadh d'Aire

7.8.1 Má tá nó má bhí oibrí fostaithe ag Bord Oideachais agus Oiliúna Dhún na nGall, féadfaidh an t-oibrí nochtadh cosanta a dhéanamh leis an Aire iomchuí. Sainmhínítear “an tAire” Aire iomchuí mar Aire atá freagrach as an gcomhlacht poiblí lena mbaineann a bhfuil feidhmeanna, cibé acu feidhmeanna reachtúla nó feidhmeanna eile, maidir leis an gcomhlacht poiblí, dílsithe dó nó di, nó Aire Stáit a bhfuil aon fheidhm tarmligthe chuige nó chuici. Go ginearálta, is é seo an tAire do mháthair-roinn an ETB.

7.8.2 Is é an tAire ábhartha do Bord Oideachais agus Oiliúna Dhún na nGall

- An tAire Oideachais
- An tAire Breisoideachais agus Ardoideachais, Taighde, Nuálaíochta agus Eolaíochta.
- An tAire Leanaí, Comhionannais, Míchumais, Lánpháirtíochta agus Óige;
- Aire Stáit le freagracht faoi gach ceann de na Ranna thuas

7.8.3 Chun nochtadh a dhéanamh le hAire ábhartha, ní mór don oibrí a chreidiúint le réasún gur gnách go dtaispeánann an fhaisnéis a nochtar Éagóir Ábhartha amháin nó níos mó, agus ní mór feidhm a bheith ag ceann amháin nó níos mó díobh seo a leanas freisin:

1. Rinne an t-oibrí nochtadh roimhe seo ar an bhfaisnéis chéanna go substaintiúil lena bhfostóir, lena dhuine freagrach eile, lena dhuine forordaithe, nó lena Aire ábhartha, de réir mar is cuí, ach níor tugadh aon aiseolas don oibrí mar fhreagairt ar an nochtadh laistigh den tréimhse a cheadaítear, nó, i gcás inar tugadh aiseolas, go gcreideann an duine tuairiscithe le réasún nach ndearnadh aon obair leantach nó go ndearnadh obair leantach neamhleor.
2. Creideann an t-oibrí le réasún go bhfuil ceann an chomhlachta phoiblí lena mbaineann comhpháirteach san Éagóir Ábhartha a tuairiscíodh.
3. Creideann an t-oibrí le réasún go bhfuil faisnéis sa nochtadh faoi éagóir ábhartha a d'fhéadfadh a bheith ina garchontúirt nó ina chontúirt fhollasach do leas an phobail, amhail i gcás éigeandála nó i gcás ina bhfuil baol ann go ndéanfaí damáiste do-aisiompaithe

7.9 Nochtadh don Choimisinéir um Nochtadh Cosanta

7.9.1 Chruthaigh an tAcht um Nochtadh Cosanta (Leasú) 2022 Oifig an Choimisinéara um Nochtadh Cosanta. Is é príomhdhualgas an Choimisinéara aon tuairiscí faoin Acht a tharchur chuig an duine forordaithe is oiriúnaí nó chuig an duine oiriúnach eile mura féidir duine forordaithe a aithint. Is mar rogha dheireanach amháin a dhéanfaidh an Coimisinéir obair leantach ar thuarascáil go díreach mura bhfuil aon eagraíocht nó duine cuí eile ann le tagairt a dhéanamh dó.

7.10 Comhairleoir Dlí

7.10.1 Leis an Acht ceadaítear d'oibrí an nochtadh a dhéanamh le linn dó comhairle a fháil ó abhcóide, aturnae, oifigeach ceardchumann nó oifigeach de chuid comhlachta eiscithe (is comhlacht é comhlacht eiscithe a chaibidlíonn pá agus coinníollacha le fostóir ach nach ceardchumann é mar a mhínítear in alt 6 den Acht Ceardchumann 1941).

7.11 Nochtadh do Thríú Páirtí

7.11.1 B'fhearr i bhformhór na gcúinsí é a nochtadh don ETB agus, mura bhfuil sé sin amhlaidh, do cheann de na roghanna nochtadh a bhfuil cur síos orthu thuas. Is annamh a bheidh sé oiriúnach nochtadh seachtrach malartach a dhéanamh i gcás ina bhféadfaí déileáil leis an nochtadh trí na roghanna nochtadh eile thuas toisc go bhfuil ceanglais dhiana ann maidir le nochtadh seachtrach malartach chun cáiliú mar nochtadh cosanta faoi Acht 2014. Ní bheidh na cosaintí ar fáil ach amháin má chomhlíonann sé roinnt coinníollacha:

- Creideann an nochtóir go réasúnta go bhfuil an fhaisnéis a nochtar, agus an líomhain atá ann fíor go substaintiúil
- Ní mór gan an nochtadh a dhéanamh ar mhaithe le gnóthachan duine, agus
- Ní mór ceann amháin ar a laghad de na coinníollacha seo a leanas a chomhlíonadh:
 - An tráth a dhéantar an nochtadh, chreid an t-oibrí le réasún go ngearrfaí pionós orthu dá ndéanfaidís an nochtadh don fhostóir, do dhuine freagrach, do dhuine forordaithe nó d'Aire
 - I gcás nach bhfuil aon duine forordaithe ábhartha ann, chreid an t-oibrí le réasún gur dócha gurb í an fhianaise a cheilfí nó a scriosfaí dá ndéanfaidh an t-oibrí an nochtadh don fhostóir nó don duine freagrach

- Rinne an t-oibrí nochtadh den fhaisnéis chéanna go substaintiúil roimhe seo don fhostóir, do dhuine freagrach, do dhuine forordaithe nó d'Aire
- Tá an éagóir de chineál thar a bheith tromchúiseach, agus
- Sna himthosca sin go léir, tá sé réasúnta don oibrí nochtadh seachtrach malartach a dhéanamh.

7.11.2 Cuirtear san áireamh sa mheasúnú ar a bhfuil réasúnta, i measc nithe eile, céannacht an duine a ndéantar an nochtadh dó, tromchúis na héagóra, agus an ndearnadh aon ghníomh i gcásanna ina ndearnadh nochtadh roimhe sin.

8. Cosaint Oibrithe

8.1 Tá an ETB tiomanta don pholasaí seo. Má dhéanann an t-oibrí ETB nochtadh bailí cosanta ar Éagóir Ábhartha, geallann an ETB gan pionós a ghearradh ar an oibrí ar bhealach ar bith as a leithéid de nochtadh a dhéanamh.

8.2 Má dhéanann oibrí nochtadh cosanta faoin mbeartas seo, ní mór dóibh gan aon phionósú a fhulaingt mar thoradh ar ábhar imní a ardú. Leagadh amach san Acht samplaí níos leithne de na rudaí a d'fhéadfadh a bheith ina bpionósú ná mar a tugadh nuair a tugadh an tAcht isteach den chéad uair.

8.3 Is éard atá sa liosta samplaí neamh-uileghabhálacha níos leithne seo:

- fionraí, leagan as nó dífhostú,
- ísliú céime, cailleadh caoi ar ardú céime, nó ar ardú céime a choinneáil siar,
- aistriú dualgas, athrú ar shuíomh áite oibre, laghdú ar phá nó athrú ar uaireanta oibre,
- aon araíonacht, iomardú nó pionós eile (lena n-áirítear pionós airgeadais) a fhorchur nó a chur i bhfeidhm,
- comhéigean, imeaglú, ciapadh nó ostracachas,
- idirdhealú, míbhuntáiste nó cóir éagórach
- díobháil, damáiste nó caillteanas,
- bagairt díoltais,
- oiliúint a choinneáil siar,
- measúnú diúltach feidhmíochta nó tagairt fostaíochta
- mainneachtain conradh fostaíochta sealadaí a thiontú ina chonradh buan, i gcás ina raibh ionchas dlísteanaigh ag an oibrí go dtairgfí fostaíocht bhuan dó nó di,
- teip conradh fostaíochta sealadaí a athnuachan nó a fhoirceannadh go luath,
- díobháil, lena n-áirítear do cháil an oibrí, go háirithe sna meáin shóisialta, nó caillteanas airgeadais, lena n-áirítear caillteanas gnó agus caillteanas ioncaim,
- cur ar liosta dubh ar bhonn comhaontú neamhfhoirmiúil nó foirmiúil ar fud na hearnála nó an tionscail, a d'fhéadfadh a bheith i gceist leis nach bhfaighidh an duine, amach anseo, fostaíocht san earnáil
- conradh le haghaidh earraí nó seirbhísí a fhoirceannadh nó a chealú go luath
- ceadúnas nó cead a chealú, nó
- atreoruithe síciatracha nó leighis

8.4 Toirmisctear aon chineál pionóis agus ní chiallaíonn nach féidir pionós a ghearradh air faoin Acht toisc nach ndéantar tagairt shonrach d'iompar nó de phionósú san Acht.

8.5 Ní ghlacfaidh an ETB le pionósú oibríthe a dhéanann tuairisc. Má bhraitheann oibrí a bhfuil tuairisc déanta aige/aici/acu gur gearradh pionós air/uirthi/orthu, is féidir leis/léi/leo gearán faoi phionósú a dhéanamh leis an TA nó lena Bhainisteoir/Bainisteoir/mBainisteoir Lín.

8.6 Déanfaidh an TA measúnú/imscrúdú ar fhógraí den sórt sin agus molfaidh sé gníomh cuí don bhainistíocht shinsearach ETB (a bhféadfadh gníomh araíonachta i gcoinne maoirseoirí agus comhghleacaithe a bheith san áireamh ann) nuair is gá.

8.7 Mura ndéantar an t-ábhar a leigheas chun sástacht an oibrí, ba cheart dóibh é a ardú go foirmiúil trí úsáid a bhaint as an nGnás Casaoide nó as beartas iomchuí eile.

8.8 Má cheapann oibrí nár tugadh aghaidh ar an ábhar go leordhóthanach nó ar chor ar bith tríd an nGnás Casaoide, féadfaidh an t-oibrí an t-ábhar a tharchur chuig Breithneoir de chuid an Choimisiúin um Chaidreamh san Áit Oibre faoi Chéim 4 den Ghnás Casaoide.

8.9 Tá na cosaintí seo a leanas ar fáil do gach oibrí a dhéanann nochtadh cosanta:

- Ceart caingne trí na Cúirteanna Sibhialta;
- Díolúine ó dhliteanas sibhialta i gcás ina ndéantar dochar d'oibrí a dhéanann nochtadh
- Ceart rúndachta
- Chomh maith leis sin, ní cion coiriúil é nochtadh cosanta a dhéanamh;

9. Rúndacht

9.1 Forchuirtear oibleagáid leis an Acht céannacht an oibrí nó an duine tuairiscithe eile a chosaint. Glacfaidh an duine a ndearna an t-oibrí nó an duine tuairiscithe an nochtadh cosanta chuige nó chuici gach beart réasúnach chun rúndacht an oibrí nó céannacht an duine tuairiscithe a choinneáil mura luann an duine go soiléir nach gcuireann siad in aghaidh a chéannachta nó a céannachta a nochtadh. Ní nochtar céannacht an oibrí nó an duine a thuairiscíonn do dhuine ar bith seachas na baill foirne údaráithe atá inniúil ar thuairiscí a fháil nó obair leantach a dhéanamh orthu. Beidh feidhm aige sin freisin maidir le haon fhaisnéis eile as a bhféadfar céannacht an oibrí nó an duine tuairiscithe a asbhaint go díreach nó go hindíreach.

9.2 Beidh rochtain ar dhoiciméid, ar chruachóip agus ar dhoiciméid leictreonacha, ina bhfuil ainm an oibrí nó an duine tuairiscithe nó faisnéis a d'fhéadfadh an t-oibrí nó an duine tuairiscithe a aithint, teoranta do TA an ETB nó d'fhaighteoir na tuarascála agus ní roinnfear í ach amháin de réir mar is gá leis na daoine sin a bhfuil sé de chúram orthu an tuarascáil a imscrúdú.

9.3 Ba cheart do na bearta chun rúndacht a áirithiú aghaidh a thabhairt ar ábhair amhail slándáil doiciméad, TF, comhdú digiteach agus comhdú de láimh i gcomhthéacs

chomhlíonadh na hoibleagáide rúndachta sa chomhlacht poiblí aonair agus laistigh dá chórais.

9.4 Má bhíonn aon imní ar oibrí nó ar dhuine tuairiscithe eile faoi rúndacht a c(h)uid céannachta, ba chóir dóibh iad sin a ardú le TA an ETB nó le faighteoir an nochtachta. Tá an ETB tiomanta d'fhógraí den sórt sin a mheas/a fhiosrú agus do bheart cuí a dhéanamh nuair is gá.

9.5 Tá imthosca ann, mar a leagtar amach san Acht, nuair nach féidir rúndacht a choinneáil go háirithe i gcás ina bhfuil an t-oibrí nó an duine tuairiscithe eile rannpháirteach in imscrúdú ar an ábhar atá á nochtadh. Má thagann a leithéid de chás chun cinn, déanfaidh an ETB gach iarracht a chur in iúl don oibrí nó don duine tuairiscithe go bhféadfaí a chéannacht a nochtadh.

9.6 The following shall not be considered as a breach of confidentiality. Apart from the situation described above relating to persons involved in follow-up or investigation of a report, these specific cases are where:

- I. Taispeánann an duine ar chuige nó chuici a rinneadh an nochtadh nó a tarchuireadh é nó í go ndearna siad gach beart réasúnach chun an nochtadh sin a sheachaint. **Nóta:** Baineann sé seo le cás inar glacadh gach beart réasúnta chun nochtadh na céannachta a sheachaint, ach nochtadh an chéannacht ar bhealach éigin, mar shampla trí earráid nach féidir a thuar nó trí tharlú dosheachanta eile.
- II. Bhí an duine a ndearnadh an nochtadh dó nó a tarchuireadh chuige nó chuici den tuairim réasúnach go raibh sé riachtanach chun baol tromchúiseach do shlándáil an Stáit, don tsláinte phoiblí, do shábháilteacht an phobail nó don chomhshaol a chosc;
- III. I gcás ina gceanglaítear an nochtadh ar shlí eile de réir an dlí;
- IV. I gcás inar oibleagáid riachtanach agus chomhréireach é an nochtadh a fhorchuirtear le dlí an Aontais nó le dlí an Stáit i gcomhthéacs imscrúduithe nó imeachtaí breithiúnacha, lena n-áirítear d'fhonn cearta cosanta an duine lena mbaineann a chosaint. **Nóta:** Baineann sé seo le himscrúdú reachtúil nó coiriúil nó le himeachtaí breithiúnacha. Ní bhaineann sé le himscrúduithe inmheánacha a dhéanann an ETB ná le duine forordaithe.

9.7 I gcás ina gcinntear gur gá céannacht an oibrí nó an duine tuairiscithe nó faisnéis eile a nochtadh a d'fhéadfadh nó a nochtfaidh céannacht an oibrí nó an duine tuairiscithe, sna cásanna dá dtagraítear in II nó IV thuas, ba cheart an t-oibrí nó an duine tuairiscithe a chur ar an eolas faoin gcinneadh sin roimh an nochtadh, agus na cúiseanna atá leis an nochtadh, mura rud é go gcuirfeadh an fógra an méid seo a leanas i mbaol:

- I. Imscrúdú éifeachtach a dhéanamh ar an éagóir,
- II. Cosc a chur ar riosca tromchúiseach do shlándáil an Stáit, don tsláinte phoiblí, don tsábháilteacht phoiblí nó don chomhshaol, nó
- III. Coireacht a chosc nó cion coiriúil a ionchúiseamh.

9.8 Ba cheart an t-oibrí nó an duine tuairiscithe a chur ar an eolas freisin faoin bpróiseas athbhreithnithe inmheánaigh is infheidhme, a fhéadfaidh an duine tuairiscithe a agairt i leith an chinnidh sin.

9.9 Ba cheart d'oibrithe agus do dhaoine tuairiscithe a bhfuil imní orthu nach bhfuil a gcéannacht á cosaint fógra a thabhairt don Stiúrthóir TFE nó don Cheann Acmhainní Daonna, ar bhealach iomchuí, a dhéanfaidh measúnú/imscrúdú ar na fógraí sin agus gníomh cuí a dhéanamh nuair is gá.

9.10 Níor cheart d'aon iarracht an t-oibrí nó an duine tuairiscithe a shainaithint a bheith déanta ag daoine laistigh den chomhlacht poiblí nár nochtadh an chéannacht dóibh mar chuid den tuarascáil maidir le nochtadh a fháil agus obair leantach a dhéanamh ina leith. Má dhéantar iarrachtaí den sórt sin, cibé acu a n-éiríonn leo nó nach n-éiríonn, déileálfar leis sin faoi phróiseas smachta an chomhlachta poiblí.

9.11 Má dhéantar gearán faoi phionósú, déileálfar leis an ngearán sin ag féachaint don oibleagáid leanúnach chun céannacht an oibrí nó an duine tuairiscithe a chosaint faoin Acht.

9.12 Bachóir d'oibrithe an ETB agus do dhaoine tuairiscithe a bheith ar an eolas go bhféadfadh fianaise, i scríbhinn nó ó bhéal, a bheith ag teastáil in imeachtaí cúirte.

9.13 Sa chás go gcinntear gur gá faisnéis a scaoileadh a d'fhéadfadh nó a nochtfaidh céannacht an oibrí nó an duine tuairiscithe, cuirfear an t-oibrí nó an duine tuairiscithe ar an eolas faoin gcinneadh sin sula scaoilfear saor é/í, ach amháin sa chás go gcuirfeadh an fhaisnéis sin na himscrúduithe nó na himeachtaí breithiúnacha gaolmhara i mbaol. Rachaidh an ETB i gcomhairle leis an nochtóir agus, más féidir, gheobhaidh sé/sí toiliú feasach ón nochtóir, sula ndéanfar aon ghníomh a d'fhéadfadh é/í/iad a shainaithint. D'fhéadfadh go n-áireofaí leis seo nuair a bhíonn nochtadh á tharchur ag an ETB chuig páirtí seachtrach.

9.14 Más mian le hoibrí athbhreithniú a dhéanamh ar chinneadh a céannacht/a chéannacht/a gcéannacht a nochtadh, ba cheart don oibrí an TA nó Stiúrthóir TFE, de réir mar is cuí, a chur ar an eolas i scríbhinn laistigh de chúig lá oibre ón gcinneadh a fháil. Socróidh an TA, nó Stiúrthóir TFE, go ndéanfar athbhreithniú ar an gcinneadh maidir le céannacht an oibrí nó an duine tuairiscithe a nochtadh ag duine nach raibh baint aige leis an measúnú nó an t-athbhreithniú tosaigh ar an measúnú nó ar an imscrúdú tosaigh a luaithe is féidir le réasún.

10. An duine a ndearnadh líomhain éagóir ina choinne a chosaint: an Freagróir

10.1 I gcás go ndéantar líomhain i gcoinne duine aonair (an Freagróir), déanfar prionsabail an cheartais nádúrtha agus na nósanna imeachta córa a agairt. D'fhéadfadh sé go n-áireofaí leis sin ceart agóid a dhéanamh i gcoinne na fianaise ina choinne/ina coinne/ina gcoinne. Fad is atá imscrúdú ar siúl, ba cheart gach beart réasúnach a dhéanamh chun rúndacht na ndaoine is ábhar do líomhaintí i nochtadh a chosaint go dtí go bhfaighfear toradh an imscrúdaithe. Sa chás gur gá agallamh a chur ar an bhFreagróir le linn an imscrúdaithe, ba

cheart a chur in iúl dó/di/dóibh go bhfuil sé/sí/siad i dteideal comhghleacaí nó ionadaí foirne a bheith in éineacht leis/léi/leo más mian leo.

10.2 Ba cheart an Freagróir a chur san áireamh sa phróiseas imscrúdaithe agus é/i/iad a chur ar an eolas faoi mhionsonraí aon líomhainte ina choinne/ina coinne/ina gcoinne a mhéid is féidir ag féachaint do na ceanglais rúndachta atá san Acht, agus tabharfar deis dó/di/dóibh, mar chuid d'imscrúdú iomlán, a chás/a cás/a gcás a chur ar aghaidh mar fhreagra ar an líomhain nó ar na líomhaintí.

11. Coimeád taifead, Cosaint Sonraí agus Saoráil Faisnéise

11.1 Coimeád taifead

11.1.1 Tá ceanglais a bhaineann le taifid a choimeád leagtha amach in alt 16C den Acht. Ní mór d'aon duine a ndéantar nó a dtarchuirtear tuairisc chuige/chuici/chucu taifead a choimeád ar gach tuairisc a thugtar dó/di/dóibh, lena n-áirítear tuairiscí gan ainm.

11.1.2 Má úsáidtear líne theileafóin nó córas teachtaireachtaí gutha taifeadta, féadfar taifeadadh nó tras-scríbhinn den tuarascáil a choinneáil, le toiliú an duine tuairiscithe. Mura ndéantar an glao a thaifeadadh, féadfar miontuairiscí an ghlaio a dhéanamh.

11.1.3 Má tharlaíonn cruinniú go pearsanta, faoi réir thoiliú an oibrí nó an duine tuairiscithe, féadfaidh an duine a fhaigheann an tuarascáil taifeadadh a dhéanamh ar an gcruinniú. Mura bhfuil an cruinniú le taifeadadh, ba cheart miontuairiscí cruinne a ghlacadh.

11.1.4 Ba cheart deis a thabhairt don oibrí nó don duine tuairiscithe an tras-scríbhinn nó miontuairiscí an ghlaio nó an chruinnithe a sheiceáil, a cheartú agus a chomhaontú trí shíniú.

11.1.5 Maidir le nochtadh anaithnid, déanfaidh an duine a fhaigheann an tuarascáil a thaifeadadh ar bhealach a mheasann siad a bheith iomchuí, fáil nó tarchur an nochtá, agus cibé faisnéis a bhaineann leis an nochtadh a mheasann an duine a fhaigheann an tuarascáil is gá agus is cuí chun críocha an Achta, dá ndéanfaí an duine a bheidh ag tabhairt na tuarascála a shainaithint agus a phionósú ina dhiaidh sin. Mar shampla, d'fhéadfadh go n-áireofaí leis sin sonraí na héagóra a nochtadh agus céannacht daoine eile dá dtagraítear sa nochtadh.

11.1.6 Níor cheart taifid a choinneáil níos faide ná mar is gá agus ba cheart go mbeadh an tréimhse choinneála comhréireach chun forálacha an Achta nó aon reachtaíocht eile a chomhlíonadh.

11.1.7 Cinnteoidh an ETB go ndéanfar taifid a bhaineann le nochtadh cosanta a imfhálú laistigh de na córais TF agus aon chóras bainistíochta taifead leictreonach a oibríonn siad. Beidh rochtain ar thaifid teoranta go docht dóibh siúd a dteastaíonn rochtain uathu de réir na Nósanna Imeachta. Má choinnítear taifid pháipéir, cuirfear srian ar rochtain orthu siúd freisin.

11.2 Cosaint Sonraí

11.2.1 Is féidir a bheith ag súil go mbeidh próiseáil sonraí pearsanta i gceist i bhformhór na nochtaí cosanta, mura mbeidh siad go léir i gceist. Ar a laghad, is dócha go n-áireofar leis sin sonraí pearsanta an oibrí nó an duine tuairiscithe ach d'fhéadfadh faisnéis maidir le daoine lena mbaineann nó tríú páirtithe eile a bheith san áireamh freisin.

11.2.2 Déanfar aon phróiseáil ar shonraí pearsanta a dhéantar ar nochtadh a fháil agus a imscrúdú, lena n-áirítear malartú nó tarchur sonraí pearsanta ag an ETB, de réir an RGCS agus na nAchtanna um Chosaint Sonraí 1988 go 2018.

11.2.3 Ní bhaileofar sonraí pearsanta nach bhfuil ábhartha chun tuairisc shonrach a láimhseáil nó, má bhailítear de thaisme iad, scriosfar iad gan moill mhíchuí.

11.2.4 Cinnteoidh an ETB go ndéileálfar go cuí le haon fheidhmiú cearta ábhair sonraí faoi RGCS agus de réir an dlí um chosaint sonraí.

11.2.5 Cuirfidh an ETB cosc ar rochtain ag daoine neamhúdaráithe ar shonraí pearsanta a phróiseáiltear chun críocha an Achta agus cinnteoidh sé nach nochtar é ach do dhaoine údaráithe.

11.3 Saoráil Faisnéise

11.3.1 Leasaíodh an tAcht um Shaoráil Faisnéise 2014 (“ an tAcht um Shaoráil Faisnéise ”) leis an Acht. Mar thoradh ar an leasú sin, níl feidhm ag an Acht um Shaoráil Faisnéise maidir le taifead a bhaineann le tuairisc a rinneadh faoin Acht, cibé acu roimh dháta rite an Achta um Nochtadh Cosanta (Leasú) 2022 nó ina dhiaidh sin a rinneadh an tuairisc. Tá taifid a bhaineann le riarachán ginearálta comhlachta phoiblí dá fheidhmeanna faoin Acht, áfach, faoi réir SF.

11.3.2 Maidir le nochtadh cosanta anaithnid, más rud é go gcinnfear nach bhfuil aon ghníomh breise le déanamh, déanfar sonraí na nochtuithe sin agus na cúiseanna nach ndearnadh aon ghníomhartha eile a thaifeadadh a oiread agus is féidir chun tagairt a dhéanamh dóibh amach anseo, más gá.

11.3.3 Déanfaidh an TA tuairiscí ó bhéal trí theachtaireacht teileafóin taifeadta a thras-scríobh agus tabharfar deis don Oibrí tras-scríbhinn an ghlaio a sheiceáil, a cheartú agus a chomhaontú trína shíniú. Sa chás go n-iarrann an t-oibrí nó an duine tuairiscithe cruinniú leis an TA chun tuairisc ó bhéal a dhéanamh, ullmhóidh an TA tras-scríbhinn chun an t-oibrí nó an duine tuairiscithe a sheiceáil, a cheartú agus a shíniú.

11.3.4 Ullmhófar taifead de na cruinnithe go léir, agus tabharfar deis don oibrí nó don duine tuairiscithe athbhreithniú a dhéanamh ar an taifead, é a cheartú de réir mar is cuí agus é a aontú mar mhiontuairisc oifigiúil tríd an taifead a shíniú.

12. Maoirseacht Lárnach agus Tuairisciú Bliantúil

12.1 Ceanglaítear ar gach comhlacht poiblí, ar gach duine forordaithe agus ar an gCoimisinéir faoi alt 22 den Acht tuarascáil bhliantúil a sholáthar don Aire Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe. Ní mór é sin a sholáthar faoin 01 Márta gach bliain, chun faisnéis a chur san áireamh maidir leis an mbliain féilire roimhe sin. Ní mór an fhaisnéis a chur ar fáil sa chaoi is nach féidir daoine tuairiscithe nó daoine lena mbaineann a shainaithint.

12.2 Ní mór do gach comhlacht poiblí, duine forordaithe agus an Coimisinéir tuarascáil a fhoilsiú freisin faoin 31 Márta gach bliain i leith na bliana féilire roimhe sin ar a láithreán gréasáin (agus in aon fhormaid eile a d'fhéadfadh a bheith oiriúnach).

12.3 Ní mór faisnéis shonraithe a bheith sa tuarascáil sin mar atá leagtha amach in alt 22 den Acht, agus ráiteas a dhearbhaíonn go bhfuil bealaí agus nósanna imeachta tuairiscithe inmheánacha agus bealaí agus nósanna imeachta tuairiscithe seachtracha, nó iad araon, i bhfeidhm ag an gcomhlacht poiblí, ag an duine forordaithe nó ag an gCoimisinéir, de réir mar is gá.

12.4 Ní aithneoidh an tuarascáil aon daoine atá i gceist. Áireofar sa Tuarascáil Bhliantúil:

- a. Líon na Nochtaí Cosanta a rinneadh chuig Bord Oideachais agus Oiliúna Dhún na nGall.
- b. An beart (más ann dó) a rinneadh mar fhreagairt ar na Nochtadh Cosanta sin; agus
- c. cibé faisnéis eile a bhaineann leis na Nochtadh Cosanta sin agus leis an ngníomh a dhéanfaidh an tAire ó am go ham.

12.5 Cinnteoidh Stiúrthóir TFE go ndéanfar faireachán éifeachtach ar cé mhéad nochtadh cosanta atá á ndéanamh; cén t-imscrúdú nó gníomh eile atá á dhéanamh; aon phionósú ar nochtóirí agus aon bhearta a glacadh chun pionósú a mhaolú; agus an bhfuil na Nósanna Imeachta éifeachtach chun nochtadh a spreagadh le teacht chun cinn.

12.6 Ba cheart gach nochtadh a mheastar mar nochtadh cosanta, is cuma an bhfuiltear ag déileáil leo go foirmiúil nó go neamhfhoirmiúil, a thaifeadadh agus fógra a thabhairt don phointe teagmhála iomchuí.

13. Nochtadh i leith oibleagáidí ábhartha eile

13.1 Ní chuireann an tAcht iallach ar oibrí nochtadh cosanta a dhéanamh agus ní shaorann sé ach an oiread aon oibrí ná aon duine tuairiscithe ó oibleagáidí éigeantacha a bhí ann cheana maidir le tuairisciú atá i reachtaíocht eile. Tá roinnt piosaí reachtaíochta eile ann ina bhfuil forálacha tuairiscithe éigeantacha agus ba cheart déileáil le haon cheanglais tuairiscithe éigeantacha ábhartha nuair is gá agus nuair is cuí i mbeartais agus nósanna imeachta ar leithligh agus ar leith.

13.2 Ba cheart d'oibrithe agus do dhaoine tuairiscithe a bheith aireach go bhfuil forálacha tuairiscithe ann cheana féin sa reachtaíocht seo a leanas:

- Na hAchtanna um Eitic in Oifigí Poiblí, 1995 agus 2001
- An tAcht um Chosaintí do Dhaoine a Thuairisceoidh Drochúsáid Leanaí 1998;
- An tAcht Iomaíochta, 2002
- Acht an Gharda Síochána 2005;
- An tAcht um Thús Áite do Leanaí 2015
- An tAcht um Shábháilteacht, Sláinte agus Leas ag an Obair, 2005
- An tAcht um Cheadanna Fostaíochta 2006;
- An tAcht um Chosaint Tomhaltóirí, 2007
- An tAcht Sláinte 2004
- An tAcht um Rialáil Cumarsáide, 2002
- An tAcht Carthanas, 2009
- An tAcht um Éilliú a Chosc (Leasú) 2001; agus
- An tAcht um Cheartas Coiriúil, 2011.

Ní liosta uileghabhálach é an méid thuas.

14. An Beartas a chur in iúl

14.1 Cuirfear gach oibrí ETB agus gach duine tuairiscithe eile ar an eolas faoin mbeartas seo agus faoin doiciméad nósanna imeachta gaolmhara.

14.2 Beidh an beartas seo agus na nósanna imeachta gaolmhara ar fáil ar shuíomh gréasáin agus inlíon an ETB.

14.3 Cuirfear in iúl do gach fostaí nua de chuid an ETB go bhfuil an beartas seo agus na nósanna imeachta gaolmhara ar fáil ar shuíomh gréasáin an ETB.

15. Cur i bhFeidhm agus Athnhreithniú

15.1 Cuirfidh Bainistíocht Líne an ETB an beartas seo i bhfeidhm agus iad siúd a ainmnítear anseo mar dhaoine a bhfuil ról ar leith acu.

15.2 Breithneofar an beartas seo agus na Nósanna Imeachta gaolmhara lena n-athbhreithniú gach trí bliana, ar aon dul le cur chuige comhlachtaí maoinithe éagsúla, páirtithe leasmhara agus Comhlachtaí Rialtais, nó níos luaithe i gcás athrú infheidhme ar reachtaíocht, Ciorcláin agus/nó treoir ábhartha.